

נחשבת לכפירת עדות!

ו. **כפר אחד** מהעדים, והודה **אחד** מהם, **הכופר חייב**, והמודה פטור.

הגמרא מעמידה שבתחילה כפרו שניהם, וחזר אחד מהן והודה תוך כדי דיבור, ואמר שהוא יודע לו עדות. וקא משמע לך, שמועילה חזרתו, משום שתוך כדי דיבור כדבור דמי.

ז. **היו שתי כיתי עדים** שהיו ראויות להעיד לו. **כפרה** הכת הראשונה שפנה אליה והשביעה לבוא ולהעיד, ואחר כך **כפרה** הכת השנייה, שהשביעה לאחרונה, **שתיהן חייבות, מפני שהעדויות יכולה להתקיים בשתייהן.**

ומה שאין הכת הראשונה, יכולה לטעון: לא הפסדנוך דבר, כיון שעדיין ראויה הכת השנייה להעיד עבורך — יתבאר בגמרא.

גמרא:

אמר שמואל: ראוהו העדים למי שריץ אחריהן כדי לבקשם לבוא ולהעיד עבורו, והקדימו ואמרו לו: מה אתה ריץ אחרינו? **שבועה שאין אנו יודעין לך עדות!** הרי אלו פטורין מקרבן שבועת העדות, שאין חייבין על שבועת העדות עד שישמענו תחילה מפיו של התובע: בואו והעידוני!

והוינן בה: **מאי קא משמע לן שמואל?** והא **תנינא** להא לקמן: **שילח התובע ביד עבדו** להשביע את העדים שיבואו ויעידוהו, או **שאמר להן הנתבע לעדים: משביע אני**

עליכם שאם אתם יודעין לו לתובע עדות שתבואו ותעידוהו! הרי אלו פטורים! שאין העדים חייבין על שבועת העדות עד **א-ב** שישמענו מפיו התובע את התביעה: בואו והעידוני!?

ומשנינן: **דין ריץ אחריהן, איצטריכא ליה** לשמואל לאשמועינן. **כי סלקא דעתך אמינא, כיון דריץ אחריהן והם הבינו את פשר ריצתו, כמאן דאמר להו דמי. קא משמע לן שמואל,** דבעינן אמירה בפה ממש.

ופרכינן: **והא נמי תנינא: שבועת העדות כיצד — אמר לעדים בואו והעידוני, וענו לו: שבועת. ומדייקת הגמרא: אמר — אין, לא אמר — לא!**

ומשנינן: לשון 'אמר' שנקטה המשנה, **לאו דוקא הוא.** והראיה — **דאי לא תימא הכי,** אלא כונת המשנה 'אמר' בדוקא, **גבי שבועת הפקדון, דקתני: שבועת הפקדון כיצד — אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך! האם הכי נמי נימא אמר — אין. לא אמר — לא? הא,** הרי בשבועת הפקדון נאמר 'וכחש בעמיתו', הכחשה כל דהו, שאפילו תבעו בלא אמירה מפורשת, ונשבע הנתבע לשקר, הרי הוא חייב! **אלא,** בהכרח, לשון 'אמר' המופיע במשנת שבועת הפקדון **לאו דוקא. הכא נמי,** בשבועת העדות, לשון המשנה 'אמר' **לאו דוקא הוא.** ולפיכך היה שמואל צריך לחדש שבשבועת העדות אמר בדוקא הוא, שבלא אמירה מפורשת של התובע, שתובע להעיד, פטורים העדים משבועת העדות.

ומקשינן: **האי מאי? אי אמרת בשלמא** [כמו: בשלמא אי אמרת] 'אמר' דהכא

אמר ליה רב פפא לאביי: אי הכי, דילפינן מלא יגיד דבעינן מקום הראוי להגדת עדות, אימא נמי: שבועה גופא שמשיביעים את העדים — בבית דין, אין, ושלא בבית דין לא. כי לכאורה, כולל הלימוד של לא יגיד גם את הכפירה וגם את השבועה.

אמר ליה אביי: לא סלקא דעתך! לפי שיש לנו מקור לחלק, ולומר שחייבין על השבועה אפילו מחוץ לבית דין.

דתניא: "והיה כי יאשם לאחת מאלה" — לחייב, כשנשבע העד כמה פעמים שאינו יודע, על כל אחת ואחת!

ואי סלקא דעתך שחייב דוקא בנשבע בבית דין, מי מחייב על כל אחת ואחת? והתנן: השביע עליהן חמשה פעמים בפני בית דין וכפרו — אין חייבין אלא אחת. אמר רבי שמעון מה טעם, הואיל ואינם יכולים לחזור אחרי כפירתם הראשונה ולהודות.

אלא לאו, שמע מינה מהברייתא, הדורשת מהפסוק 'לאחת' לחייב על כל אחת ואחת, כי שבועה חוץ לבית דין, מחייבת. ורק כפירה הוא דבעינן בבית דין דוקא.

שנינו במשנה: כפרו שניהן כאחת, חייבין.

ותמהה הגמרא: כיצד יתכן שכפרו שני העדים ביחד? הא אי אפשר לצמצם את הזמן שתהיה כפירתם כאחד!

אמר רב חסדא: הא מני — רבי יוסי הגלילי היא, דאמר אפשר לצמצם.

רבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן היא,

בשבועת העדות דוקא הוא, תנא התם, לקמן בשבועת הפקדון, לשון 'אמר' אטו הכא, על אף דהתם 'אמר' לאו דוקא הוא.

אלא אי אמרת דלא 'אמר' דהתם דוקא ולא 'אמר' דהכא דוקא — 'אמר' 'אמר' שנקטה המשנה פעמיים, בין בעדות ובין בפקדון, למה לי למיתנייה?

ומתצינן: עדיין הייתי אומר אילולי דברי שמואל, דלמא אורחא דמילתיה נקט התנא שנשבעים בעקבות אמירתו. אך אין האמירה של התובע תנאי בשבועת העדות, קא משמע לן שמואל, שבלא אמירה מפורשת אין חיוב של שבועת העדות.

תניא כוותיה דשמואל: ראוהו העדים לתובע שבא אחריהן. אמרו לו: מה אתה בא אחרינו? שבועה שאין אנו יודעין לך עדות! הרי הן פטורין משבועת העדות, ואם בפקדון היה כדבר הזה, שבא התובע אחר הנתבע, ואמר לו הנתבע: מה אתה בא אחרי לתובעני? שבועה שאיני חייב לך, חייבים. ומשום שרק בעדים צריכים אמירה ולא בפקדון.

שנינו במשנה: השביע עליהן חמשה פעמים וכו'.

מנלן דאכפירה בבית דין הוא דמחייבי אבל אחוץ לבית דין לא מחייבי?

אמר אביי: "אם לא יגיד — ונשא עונו". לא אמרתי לך שחייב העד אלא במקום שאילו מגיד זה, מתחייב זה ממון. והיינו, כפירת העד הנלמדת מלא — יגיד צריכה להיות דוקא בבית דין, במקום שהגדתו מחייבת ממון.

העדות הוא רק על עדות ממון. ומר, רבי אלעזר ברבי שמעון סבר: **עד אחד כי אתא, לממונא קא אתא**, שמתקבלת עדות עד אחד לממון [נרק למכות ועונשין צריכים שני עדים], ולכן חייב על כפירתו, דהווי כפירת עדות של ממון.

ודחינן: **ותיפברא**, היתכן שלפי רבי אלעזר ברבי שמעון יחייב עד אחד בלבד ממון, **הא אמר אביי:**

א. **הכל מודים בעד סוטה.**

ב. **והכל מודים בעדי סוטה.**

ג. **ומחלוקת בעדי סוטה.**

ד. **הכל מודים בעד אחד.**

ה. **והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה!**

[וכפי שיבואר כל זאת בסמוך].

ומכיון שאמר אביי הכל מודים בעדות עד אחד [וכוונתו לומר שאינו קם לעדות ממון], הרי אי אפשר לומר שרבי אלעזר ברבי שמעון חולק.

אלא, דכולי עלמא סברי עד אחד כי אתי, לשבועה בלבד קא אתי, ולא לממון. והבא, בהא קמיפלגי תנא קמא ורבי אלעזר ברבי שמעון:

מר, רבי אלעזר ברבי שמעון, סבר, דבר הגורם לממון בממון דמי. שאילו היה העד האחד בא ומעיד, היה מחייב את הנתבע להשבע, ועל פי רוב אין הנתבע עומד

דאמרי אי אפשר לצמצם, כאן מדובר בכגון שכפרו שניהן בתוך כדי דבור. וקיימא לן, **ש"תוך כדי דיבור" — כדיבור דמי.**

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: מבדי, הרי, "תוך כדי דיבור", כמה הוי? — כדי שאילת שלום של תלמיד לרב [והיינו: שלום עליך רבי, שהן שלש מילים]. ואילו עדים אלו, עד דאמרי "שבועה שאין אנו יודעין לך עדות", טובא הוי! הרי הן שש מילים, שהם יותר משלש מילים. וכיצד אמרת שכפרו שניהם בתוך כדי דיבור?

אמר ליה רבינא: אין הכוונה שכפרו שניהם ביחד במשך תוך כדי דיבור, אלא כל אחד ואחד היתה כפירתו **תוך כדי דיבור של חבירו.** שהראשון כפר, ולאחר שסיים הראשון את כפירתו, כפר העד השני בתוך כדי דיבור מסיום כפירתו של הראשון. וכל שהיו דברי שניהם סמוכים זה לזה, בלי הפרש של תוך כדי דיבור בין שניהם, הרי הם כאילו כפרו בעת ובעונה אחת.

שנינו במשנה: אם היתה כפירתן **בזה אחר זה — הראשון חייב והשני פטור.**

מתניתין דלא כי האי תנא —

דתניא: משביע עד אחד שיבוא ויעידהו — פטור העד שכפר מקרבן שבועת העדות. ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב! ואילו מתניתין, שפוטרת את השני עקב היותו עד אחד לאחר כפירת הראשון, חולקת על רבי אלעזר ברבי שמעון!

לימא בהא קמיפלגי — דמר, תנא דמתניתין, סבר, עד אחד כי אתא, לשבועה הוא דקא אתא. לממונא לא קא אתא. וקרבן שבועת

שבועת העדות. שהרי כפר בשבועה בממון, שהיה הבעל יכול להפטר מתשלום הכתובה.⁽⁸⁾

והמקור לנאמנות עד אחד בטומאה לפטור את הבעל מתשלום הכתובה, נלמד מהפסוק "ועד אין בה – והיא לא נתפשה", ודרשין מהאי קרא: **כל שיש בה עדות כל שהיא**, ואפילו של עד אחד, הרי היא נאסרת לבעלה, ומפסידה את כתובתה.

ב. והכל מודים בעדי סוטה שפטור, אפילו נשבעו שני העדים – **בעדי קינוי**, ששמעו כיצד קינא לה הבעל שלא תסתור עם איש פלוני. ופטורים הם מקרבן שבועה מחמת שאין המנעותם מלהעיד גורמת הפסד ממון ישיר לבעל אלא רק דהוה גורם דגורם להפסד ממון. שהרי גם אם יעידו על הקינוי, עדיין חייב הבעל בכתובתה עד שיביא את עדי הסתירה, וגם עדי הסתירה אינם פוטרים אותו מחיוב הכתובה, אלא שיתכן והאשה תרתע מאימת שתיית המים המאררים ותודה שזינתה, ובכך יפטר הבעל מחיוב הכתובה. ולפיכך על כזה גורם דגורם להפסד ממון, הכל מודים שאין ההמנעות מעדות מחייבת קרבן שבועת העדות.

ג. ומחלוקת בעדי סוטה – **בעדי סתירה**, לב-ב

להשבע כנגד העד, כי רוב בני אדם אינם נשבעין לשקר אלא מעדיפים לשלם. ונמצא, שכפירתו של העד היתה בדבר הגורם לממון, שהרי הוא כממון.

ומר, תנא קמא הפוטרו לעד אחד, **סבר** שגורם לממון **לאו כממון דמי**, ונמצא שלא היתה כפירתו בממון.

גופא – אמר אבוי: א. **הכל מודים בעד סוטה**. ב. **והכל מודים בעדי סוטה**. ג. ומחלוקת בעדי סוטה. ד. **הכל מודים בעד אחד**. ה. **והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה!**

ומבאר הגמרא:

א. **הכל מודים בעד סוטה שחייב קרבן שבועת העדות כשכפר ונשבע לשקר** – **בעד טומאה**. שאם קינא לה בעלה, ונסתרה אחר כך [ויש שני עדים על הקינוי ועל הסתירה] ויש עד אחד שראה שנטמאה בסתירה זו, **דרחמנא הימניה** לעד זה לפטור את הבעל מחיוב הכתובה. **דכתיב "ועד אין בה"** [וכפי שיבואר הלימוד לקמן], ותבעו הבעל שיבוא להעיד ולפוטרו מחיוב הכתובה, וכפר העד ונשבע לשקר שאין הוא יודע בטומאה זו, הרי הוא חייב בקרבן

כנגד מאה עדים פסולים נחשב כפלגא ופלגא, בעוד שעד אחד פסול כנגד שני עדים פסולים, אינו כלום. כי עד אחד נאמן כאן לא מדין נאמנות של פסולים, אלא מדין נאמנות של עד כשר, ובכך הוא יכול לעמוד גם כנגד מאה פסולים. לפי שהפסולים מתקבלים כאן בגדר נאמנות, ואילו עד כשר מתקבל כאן בתורת עדות, והראיה, כאמור, שאין קרבן שבועה אלא

8. מכאן מוכח, שהנאמנות של עד אחד בסוטה, וכן במיתת הבעל, אינה נאמנות גרידא, שנאמנים בה גם קרובים ופסולים, כי שבועת העדות נאמרה רק בעדים כשרים, אלא, חידשה התורה שעד אחד בסוטה או עד אחד במיתת הבעל יהיה נאמן בתורת עד. ר' חיים הלוי [הלכות רוצח ט טו והלכות גירושין יב כא]. והסביר בכך את ההלכה שעד אחד בסוטה ובמיתת הבעל